

ФОРМУВАННЯ МИСТЕЦЬКО-ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬО- ПРОДУКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Гужанова Тетяна Сергіївна,
к.ф.н., доцент
Ковальчук Анастасія Сергіївна,
Студент

Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

Анотація. У статті розглядаються питання формування мистецько-творчої компетентності дітей старшого дошкільного віку через художньо-продуктивну діяльність. Висвітлено значення творчих занять, таких як малювання, ліплення, аплікація, для розвитку естетичного сприйняття, уяви, дрібної моторики та самостійності дитини. Окрему увагу приділено створенню художньо-розвивального середовища, яке сприяє розкриттю індивідуальних здібностей дітей і стимулює їх до самовираження. Розглядається також роль методу проектів у формуванні мистецько-творчої компетентності. Автори акцентують на важливості комплексного підходу та інтеграції дидактичних ігор для поглиблення образного мислення й розвитку творчих навичок.

Ключові слова: Мистецько-творча компетентність; старший дошкільний вік; художній розвиток; малювання; ліплення; аплікація; гра; творчі здібності; метод проектів.

Вступ. В останні роки зростає інтерес до теоретичних і практичних питань художнього розвитку як найважливішого засобу формування ставлення до дійсності та способу творчого виховання всебічно розвиненої і духовно багатой особистості.

Формування мистецько-творчої компетентності у дітей старшого дошкільного віку є важливим етапом у їхньому розвитку, оскільки воно сприяє становленню творчих здібностей, естетичному сприйняттю та уяві.

Засоби художньо-продуктивної діяльності – це інструменти, матеріали, техніки та методи, які використовуються для створення художніх творів в різних формах мистецтва. Вони не тільки розвивають ручні навички й дрібну моторику, але й допомагають дітям виражати себе, засвоювати нові образи та розвивати самостійність. Заняття різними видами мистецтва створює художньо-розвивальне середовище, що поступово вводить дитину у світ творчості, спонукаючи до дослідження, самовираження та відкриття власного художнього стилю.

Василь Сухомлинський, видатний український педагог, писав, що дитяче мистецтво – це шлях до серця дитини, пробудження її душі та розвиток творчих здібностей. Через мистецтво дитина знаходить своє місце у світі, вчиться розуміти красу та створювати її навколо себе [6].

Заклади дошкільної освіти покликані здійснювати цілісний розвиток дітей дошкільного віку. Поряд з фізичним, розумовим і моральним розвитком важливе місце в роботі ЗДО займає також мистецько-творчий розвиток. Вихователі дошкільних закладів приділяють пильну увагу різним аспектам художнього розвитку. Значна частина занять, які вони проводять з дітьми, включає в себе діяльність, під час якої діти малюють, ліплять, слухають казки, вчать виразно читати, співати і танцювати під музику. Мистецько-творчий розвиток відбувається під впливом навколишньої дійсності (природа, повсякденне життя, праця та суспільне життя) і мистецтва (музика, література, театр, художня та декоративно-прикладна творчість). Дитяча художня діяльність має багато форм. Це можуть бути ігри, заняття, екскурсії, свята, розваги тощо. Дуже важливо, щоб робота вихователів у цьому напрямку будувалася на науковій основі і здійснювалася за постійною програмою з урахуванням сучасного рівня розвитку різних видів мистецтв, дотриманням принципу поступовості, послідовного ускладнення вимог, диференційованого підходу до знань і вмінь дітей різного віку [3, с. 142].

Це пов'язано з тим, що творчість є найважливішою умовою формування індивідуальної неповторності вже на ранніх етапах розвитку особистості.

Виготовлення ігрових та рукодільних виробів, а також гра та малювання є особливими формами дитячої активності. Це прагнення вже не задовольняється простим маніпулюванням предметами, як це було раніше, а передбачає бажання досягти якогось значущого результату, відчутти себе потрібним і схваленим іншими.

Мета роботи: дослідити процес формування мистецько-творчої компетентності у дітей старшого дошкільного віку засобами художньо-продуктивної діяльності.

Матеріали та методи. Мистецько-творча діяльність – це діяльність у процесі створення і сприйняття твору мистецтва. Мистецько-творча діяльність є частиною загальної освітньої діяльності в ЗДО і взаємопов'язана з усіма її напрямками, включаючи ознайомлення з навколишнім предметним світом, суспільними явищами та різноманітною природою [1, с. 12].

Поєднання малювання, ліплення та аплікації з різноманітною ігровою діяльністю має особливе значення для виховання та розвитку дітей дошкільного віку. Різноманітність зв'язків з грою підвищує інтерес дітей як до художньої діяльності, так і до гри. Зв'язок з дидактичною грою важливий для збагачення уяви, виховання самостійності та розвитку спритності рук. Для розвитку дитячої творчості важливо створити мистецьке та розвивальне середовище і поступово залучати дітей до цього процесу. Вирішальне значення має емоційне благополуччя дітей у процесі створення художніх робіт, що забезпечується цікавим для дітей змістом, підходом педагога до кожної дитини, формуванням впевненості в здібностях дітей і повагою дорослих до результатів їх художньої діяльності.

Під час навчання малювання, ліплення, аплікації використовуються ігрові методи та прийоми, несподівані моменти та ситуації («малюємо крильця метелика - прикраси на крилах змив дощ»). Звичайно, дітям також надається можливість малювати під час сюжетно-рольових та рухливих ігор.

Для збагачення образної виразності, розвитку оригінальності задумів, оволодіння художніми прийомами та самостійності можна обрати:

1. Вправи та ігри, що сприяють збагаченню сенсорного досвіду, дослідницької поведінки, розвитку аналітичних здібностей та засвоєнню сенсорних критеріїв;

2. Ігри та вправи, спрямовані на розвиток творчих та естетичних здібностей;

3. Візерунки, елементи та форми;

4. Настільні та друковані ігри для розвитку вміння розрізняти та порівнювати [4, с. 112].

Ефективними методами та прийомами для розвитку мистецько-творчої компетентності дитини є:

1. Ігрові методи при організації безпосередньої освітньої діяльності. Потрібно приділяти особливу увагу інтеграції різних видів образотворчої діяльності (наприклад, з використанням архітектурних елементів з природних матеріалів «Півник Петрик»), ліплення, малювання з елементами аплікації, тощо);

2. Мозаїка з елементами малювання, декоративне малювання з елементами аплікації);

3. Ігри та вправи, спрямовані на розвиток творчих та естетичних здібностей: «Малювання», «Перетворення предметів у казку», «Перетворення предметів на казкових героїв», «На кого вони схожі?»;

4. Вправи та ігри на сенсорне збагачення;

5. Експериментування з наочними посібниками.

Велике значення має емоційне благополуччя дитини в процесі створення роботи, формування впевненості у своїх силах та шанобливе ставлення дорослих до результатів дитячої художньої діяльності. Тому при організації освітньої діяльності для розвитку мистецько-творчої компетентності приділяється увага таким формам, як виставки дитячих робіт або тематичні виставки спільних робіт дітей і дорослих: «Осінні дари», «Осінні барви», «Майстерня Діда Мороза», «Диво-дівчина весна», «Фантазія» тощо.

В результаті діти набувають впевненості у своїх силах і за допомогою

таких засобів вираження, як малювання, аплікація, рукоділля, реалізують свої почуття, ідеї, думки та переживання в художніх формах, вдосконалюють свої образотворчі навички, експериментують з різними матеріалами для малювання та розвивають творчу уяву. Роботи дітей прикрашають кімнати груп і дитячих садків. Багато з їхніх робіт беруть участь у міських та районних конкурсах і отримують нагороди. Для розглядання, обговорення та гри можна використовувати різноманітні естетично привабливі об'єкти, зокрема предмети народного мистецтва, цікаві фотографії, елементи картин (альбоми, аркуші), репродукції картин та ілюстрації.

Результати та обговорення. Для створення практичних ситуацій центри дитячої творчості прикрашають варіантами розмальовок, заготовками (аркушами з малюнками або частинами малюнків) та дитячими журналами із творчими завданнями. На видному місці розміщують аркуші різних форм і кольорів для малювання та аплікації, заготовки для фігур, художні матеріали для індивідуальної та колективної роботи, скульптури, аплікації, карти та плани архітектурних споруд. Репродукції картин художників та музичні твори підібрані таким чином, щоб використати синтез мистецтв та інтеграцію видів діяльності [5, с. 50].

Для розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку використовується незвична методика. Ця методика визначається як продуктивна діяльність, в якій діти створюють щось нове й оригінальне, активізують свою уяву, усвідомлюють свої ідеї та знаходять засоби для їх реалізації.

Тематичний план занять з нетрадиційного малювання та аплікації відповідає тижневій тематиці дитячого садка: штампування зім'ятим папером; крескографія трубочками; пейзажна монотипія; предметна монотипія; звичайна кляксографія; тиснення, кольорові градієнти. З самого початку творчого процесу дітей необхідно навчати правильному використанню різних матеріалів для малювання, а також навчати техніці малювання. Використання різних технік дозволяє підвищити інтерес до різних видів мистецтва, формувати

художньо-образні уявлення, спонукати до оволодіння художніми прийомами, розвивати самостійність на заняттях з образотворчого мистецтва та в результаті формувати мистецько-творчу компетентність.

Метод проектів є популярним сьогодні і останнім часом активно впроваджується в практику роботи ЗДО. Метод характеризується тим, що вихователі організують навчальний процес і шукають нові форми організованої педагогічної діяльності. Тема проекту визначається спільно з дітьми, а батьки також залучаються до проекту і стають учасниками освітнього процесу. Наприкінці проекту відбувається спільне обговорення того, що діти дізналися, чого навчилися і що зробили своїми руками, які результати і які нові знання отримали. Спільна проектна діяльність дітей, вихователів і батьків у мистецькій діяльності сприяє залученню батьків до освітнього процесу ЗДО та формуванню справжньої співпраці з дитячими садками [2, с. 45].

Софія Русова, українська освітянка, педагог і громадська діячка, наголошувала, що від естетичних вражень гармонія, упорядкованість переходять в серце дитини, формують звички, виявляються в красі поведіння, в граціозності всіх рухів, гармонійності вчинків, викликають інтерес до усього гармонійного [7].

Висновки. Формування мистецько-творчої компетентності дітей старшого дошкільного віку через художньо-продуктивну діяльність є важливим аспектом їхнього гармонійного розвитку. Інтегруючи різні види художньої діяльності, такі як малювання, ліплення, аплікація та композиція, діти розвивають творче мислення, естетичне почуття та здатність до самовираження. Художньо-продуктивна діяльність сприяє розвитку уяви, моторики та вміння працювати з однолітками, що є важливими елементами готовності до школи. Ефективна реалізація цього процесу вимагає створення сприятливого освітнього середовища, яке стимулює інтерес дітей до творчості та надає їм можливість реалізувати свій потенціал через власну художню діяльність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієнко О. Розвиток творчої особистості дитини. Початкова школа. 2010. № 8. С. 12.
2. Зуб Л. В. Формування мистецько-творчої компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами проєктної діяльності : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 012 «Дошкільна освіта» / наук. керівник А. Ф. Курінна. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. 85 с.
3. Михайлова Л. М. Естетично ціннісний розвиток особистості в навчально-виховному просторі закладу освіти : теорія і практика: наук.-метод. посіб. Харків : Видавництво «Точка», 2018. 248 с.
4. Равлюк Т. Діагностика та раннє виявлення творчих здібностей учнів. Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. 2015. № 20. С.112-118.
5. Шульга Л. М. Формування мистецько-творчої компетентності: методичні аспекти. Основні орієнтири розвитку системи освіти Запорізької області в контексті реалізації Концепції «Нова українська школа» в умовах очної, дистанційної та змішаної освіти у 2021/2022 навчальному році: метод. рекомендації: у 3-х ч. Ч. III. / відп. ред. О. Варецька, ред.-упор. О. Байер. Запоріжжя : Статус, 2021. С. 50-67.
6. Хромець В. Василь Сухомлинський: педагогічна концепція Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2023. 40 с
7. Чередниченко Д. Софія Русова і сучасна школа. Українська мова і література в школі. 2022. № 1. С. 38–42.